

Östanvinden

Nr 4-2000

Ordförande har ordet:

Äntligen har ni ett nytt nummer av vårt gamla *Bladet* som vi nu istället tänkte kalla *Östanvinden*. Fortfarande tar vi emot nya förslag på vad den kan heta eller en trevlig loggo till den. Vi tar givetvis emot alla bidrag för att det skall kunna bli en så trevlig publikation som möjligt.

Nu har vi gått in på vårt andra år och vi tror att vi behövs mer än någonsin. Dels för att peppa på de ställen där man ännu inte riktigt förstått varför man behöver ett bra skolbibliotek, dels för att på de ställen man nu börjat satsa bidra med vettiga tankar och idéer. Glädjande nog hör man just nu mer talas om de senare. I Stockholm har ytterligare skolor annonserat efter fackutbildade bibliotekarier. I Katrineholm har man gjort en stor central satsning. I Nyköping, Kalmar och Växjö hörs positiva tongångar, liksom i Eskilstuna och Strängnäs.

Till Katrineholm planerar vi just nu en hel studiedag i slutet av april, för att se på deras satsning på skolbibliotek men även hur man i alla kommunens skolor arbetar med Portfolio. Både Anette och jag har sista veckan varit på varsin skolmässa, jag i Stockholm och hon i Malmö. På bägge ställena hade skolledarna en stor och smakfull monter som enbart handlade om, tro det eller ej, **skolbibliotek**. Vi skall försöka få tag på de texter som där användes. Detta tillsammans med att Skolverkets bägge projekt, **Språkrum** och **Kolla källan** fortsätter även nästa år, liksom Läsrörelsen och Läs 2000, gör att vi kan se fram mot ett andra år för föreningen med stor tillförsikt.

"Ingen armé kan hålla tillbaka styrkan hos en idé, vars tid har kommit" (Viktor Hugo)

Innehåll:

Ordförande har ordet	Sid 1
Årets skolbibliotekarie & bibliotek	Sid 2
Kommer ringarna att växa ...	Sid 3
Utbildning av bibliotekspedagoger	Sid 4
Rapport från årsmötet	Sid 5
Malmö skoldagar	Sid 5
Kolla Källan!, Webbdeckarna m m	Sid 6
Språkrum	Sid 7
Helvetesgapet	Sid 7
Kalendarium	Sid 8
Styrelsen	Sid 9

Medverkande i detta nr:

Ingrid Bergenudd,
Kärrtorps gymnasium, Stockholm
Christer Holmqvist,
Biblioteksenheten, Sthlms skolor
Anita Höglund,
Tumba bibliotek, Botkyrka kommun
Anette Lövgren,
Skolverket, Stockholm
Annika Widén,
Lötgymnasiet, Sundbyberg

Årets skolbibliotekarie & årets skolbibliotek

Dessa båda priser delades systerligt mellan Skolbibliotek Syd och SkolbibliotekÖst. Vår medlem Susanne Nordqvist från Rinkebyskolan, som många av oss träffade på studiedagen vi hade där, blev av Bonnier/Carlsen utsedd till årets skolbibliotekarie. Priset delades ut på Bok- och biblioteksmässan i Göteborg i september. Föreningen uppvaktade med en mycket originell present, en bok. Jättegrattis, Susanne!

Susanne Nordqvist

Det andra priset gick till en av Skolbibliotek syds medlemmar, Gunneboskolan i Lund. Detta pris delas numera ut av Nationella skolbiblioteksgruppen.

"På Gunnesboskolan sätter man inte gränser, man spränger dem." Så skriver Torgny Karnstedt, Sveriges författarförbund, när han motiverar varför skolbiblioteket på Gunnesbo utsetts till årets skolbibliotek.

Utmärkelsen Årets skolbibliotek fick bibliotekarien Christina Lundborg och skolans rektor Torkil Åkesson ta emot på Skolexpo2000 på Sollentunamässan. Det är sjätte året priset delas ut till skolbibliotek som gjort betydande insatser. I motiveringen heter det att biblioteket på Gunnesboskolan låter det läsfrämjande arbetet gå hand i hand med modern informationssökning

Vår webbplats

Inom kort kommer vår webbplats att flytta eftersom Den digitala salongen skall avvecklas. Tills vidare är därför vår webbplats ur funktion och nya medlemmar kan anmäla sig med hjälp av e-post till anita.hoglund@home.se

Handgjorda tomtar

På fritiden ägnar sig Susanne Nordqvist åt att göra jättefina tomtar. De finns nu att beskåda och köpa på Svenskt Tenn i Stockholm. Adressen är Strandvägen.

Har du välgarna förbi så är det väl värt ett besök.

En riktigt God Jul & Gott Nytt
År
önskar vi alla våra medlemmar

Kommer ringarna att växa...

En av skolans eldsjälar och stjärnpedagoger frågade sin grupp hur de tänkte söka efter material till sina specialarbeten. Vi går till stadsbiblioteket för där finns mycket fler böcker än i skolbiblioteket blev svaret. Ja men - tyckte läraren - då har ni inte riktigt förstått skillnaden mellan ett skolbibliotek och ett stadsbibliotek. På så vis kom jag med i bilden. Kunde jag inte ha en lektion med dem? Självklart kunde jag det. Nu gällde det: Upp till bevis att det lönar sig att koppla in biblioteket i början av ett projekt för repetition av sökmetodik.

I flera dagar funderade jag på upplägget och bestämde slutligen att vi skulle hålla till i bibliotekets datarum och utgå från bibliotekets hemsidor. Därifrån når man bibliotekskataloger i vår och närliggande kommuner, artikeldatabaser, uppslagsverk och länkskafferier.

En av eleverna hade valt att göra sitt specialarbete om Atlantis och jag utgick ifrån det ämnet. Vi sökte i katalogen efter böcker om Atlantis och fick flera hundra svar. Wow, sa killen lyckligt och såg i andanom hur enkelt det skulle bli. Vid närmare titt på några av posterna framgick dock att böckerna handlade om helt andra saker. Varför hade det blivit så tokigt? Jo, det finns ett förlag som heter Atlantis och de ger uppenbarligen ut en massa böcker. Därigenom kom vi osökt in på klassifikationssystemet och nyttan av Ämnesordsregistret. Nytt försök med hjälp av Avancerad sökning där man kan använda både text och signum. Då kom precis de böcker fram, som han behövde.

Vi tittade också på hur Libris fungerade och att man även där har nytta av att använda klassifikationssystemet.

Därifrån gick vi till PressText och Mediearkivet men hittade inget bra om Atlantis. Antiken som sökord gick bättre och då kunde vi även använda oss av funktionen Sök liknande. Vi enades om att ArtikelSök, skolversionen, förmodligen var bättre, eftersom de tar upp artiklar ur tidskrifter. Det sökverktyget, som vi har som cdrom-skiva, känner eleverna till rätt bra redan.

Nu var det dags för de digitala uppslagsverken. Nationalencyklopedin kände de redan till. Att Encyclopedia Britannica förutom sina uppslagsartiklar har både länkar, tidskriftsartiklar och boktips var t.o.m. okänt för läraren.

Nu var det dags för Internet. Efter lite diskussion om vådan av att hämta info där gick vi in på NetSök. Läraren tindrade med ögonen vid åsynen av innehållsbeskrivningen och upphovsuppgifterna. Skolverkets Länkbibliotek och några andra "säkra" länkbibliotek hann vi också med, innan vi slutade med Preppens söksida där varje sökmotors söklogik beskrivs.

Efter denna duvning var eleverna så inne i arbetet att de bad sin lärare att få stanna kvar för att söka på sina egna ämnen. Som den kloka pedagog hon är fick de stanna.

Nu väntar jag med spänning på att ringarna ska växa.....

Annika Widén
Gymnasiebibliotekarie, Lötgymnasiet i Sundbyberg

Utbildning av bibliotekspedagoger

I Stockholm pågår just nu en utbildning av lärare till bibliotekspedagoger. Utbildningen sker i samarbete mellan Biblioteksenheten (Utbildningsförvaltningen) och Lärarhögskolan i Stockholm. Bakgrunden till att utbildningen startades är att kommunen under innevarande läsår har överskott på lärare i samhällsämnen och språk. Eftersom antalet gymnasieelever kommer att öka under de kommande åren vill man inte säga upp lärare, utan har i stället valt att satsa på en fortbildning för övertaliga lärare.

Utbildningen är en 40-poängskurs och pågår under hela läsåret. Avsikten är inte att deltagarna ska bli något slags bibliotekarier. Huvudvikten ligger på didaktik. Andra ämnen som ingår är informationssökning, ungdomskultur och IT. Deltagarna ska under hela läsåret följa arbetet i ett skolbibliotek, vilket innebär att de är ute på praktik två - tre dagar per vecka. Under praktiktiden ska de givetvis delta i biblioteksarbetet men också gå in i undervisningen och delta i olika projekt där informationssökning ingår. De gör också studiebesök på andra typer av bibliotek, arkiv etc.

När utbildningen är klar ska de fortsätta att arbeta som lärare. De ska kunna fungera som en länk mellan lärare och bibliotek samt vara pedagogiska spjutspetsar. Tjänster där man arbetar med utvecklingsarbete kan förhoppningsvis bli aktuella för de här lärarna. Undertecknad har själv två praktikanter. Det är både krävande och roligt att lära någon annan hur biblioteksarbetet fungerar. Ofta har man ju inte själv tänkt på varför det är på ett visst sätt eller varför man gör saker som man gör. Klassifikationssystemet är ju t.ex. något som bara finns. Även om jag inte har arbetat särskilt länge som bibliotekarie så sitter det i ryggmärgen och känns på något vis självklart - vilket det naturligtvis inte är. Fast i ett skolbibliotek gör man ju lite som man vill, så en hel del böcker hamnar

ju också någon annanstans än enligt SAB. Jag hoppas att praktikanterna kommer att få möjlighet att följa elever på ett grundligare sätt än vad man hinner när man själv ska ha ansvaret för en hel klass. Jag tror nämligen att lärarna ofta inte är medvetna om hur eleverna går till väga när de söker information och hur svårt det är för många av dem. Den ena praktikanter har redan hunnit uttrycka en viss "chock" efter att ha suttit med en grupp på fem elever (åk två - teoretisk linje) i en datasal och upptäckt hur okunniga de är om internetsökning. Jag har också som ambition att få in dem i andra ämnen än sina egna. Då blir de tvungna att möta eleverna mer som vi bibliotekarier får göra. Som f.d. mellanstadie lärare kan jag ibland tycka att adjunkterna är väl smala och ämnesinriktade. Ibland glimtar det dock till och de startar något ämnesövergripande projekt - som både eleverna och vi i biblioteket brukar tycka är roligt.

Det känns positivt att bibliotekets roll i skolan lyfts fram på detta sätt. En förhoppning är också att utbildningen i någon form kan komma att permanentas och att delar av den kan bli reguljära inslag i lärarutbildningen.

Ingrid Bergenudd,
Kärntorps gymnasium i
Stockholm

Rapport från årsmötet

Den 21 september hade SkolbibliotekÖst sitt årsmöte i länsbiblioteketets lokaler. Det började med att Birgitta Kindenberg visade oss runt i Internationella biblioteket. Biblioteket har under 1990-talet byggts upp av den statliga invandrarlånecentralen och Stockholms stads- och länsbibliotek. Boksamlingen omfattar nu ca 220 000 volymer på över 100 språk.

Årsmötet inleddes med att Lena Lundgren berättade om länsavdelningens vackra lokaler och sedan följde de sedvanliga årsmötesförhandlingarna. De beslut som fattades kan du läsa om på föreningens hemsida.

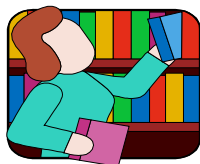
Efter årsmötet höll Malin Ögland från Gransätersskolan i Bålsta ett föredrag om sitt arbete som bibliotekarie på en skola där biblioteket är totalintegrerat i undervisningen och där bibliotekarien deltar i arbetslagen.

Vidare gav Anette Holmqvist rapporter från Skolverkets projekt Kolla källan! och Språkrum.

Eftersom kvällen vid det här laget var sen sköt vi upp Inger Anderssons anförande om projekt Bokoxen till nästa medlemsmöte.

Läs mer på föreningens hemsida under fliken protokoll. <http://www.dds.se/biu/ost>

Anette Holmqvist,
Skolverket

Malmö skoldagar

30 oktober – 1 november

Som kontaktperson och webbredaktör för Skolverkets projekt Kolla Källan! fick jag möjlighet att delta i Malmö skoldagar. Det är en mäsasom äger rum vartannat år och lockar pedagoger och skolledare från förskola till gymnasiet. (Vartannat år är det Skolforum i Stockholm så de varvar med varandra, kan man säga).

Det fanns en mångfald av seminarier att välja mellan om man, till skillnad från undertecknad, kommer dit som vanlig besökare. Några av seminarierna är så kallade miniseminarier och de äger rum i montrarna. Vi på Skolverket hade en egen liten monter med miniseminarier och myndigheten representerades även av en större monter som Skoldatanätet och Multimediabyrån hade tillsammans.

I Multimediabyråns monter kunde man lära sig hur man med datorteknikens hjälp både kan manipulera bilder och rita av kända konstverk. Skolledarna lät sin monter vara en hyllning till läsandet.

Det europeiska skoldatanätet med virtuella skolan hade en jättemonter med avdelningar för de olika skolämnena inklusive skolbiblioteket. I den montern avslutade jag mitt mässeudtagande med att lyssna på ett föredrag av min högste chef, skolverkets generaldirektör Mats Ekholm, som delgav oss sina tankar om framtidens skola. Han påpekade bl a hur viktigt det är att integrera de tekniska hjälpmedlen i undervisningen men medgav samtidigt att sådana ansatser alltid stött på patrull. När kulspetspennan introducerades under Ekholms egen skolgång sågs den som ett hot mot elevernas kontroll över sin skrivstil.

Anette Holmqvist,
Skolverket

Kolla Källan!

Skolverkets projekt "Kolla Källan!" kommer att fortsätta under två år till och Anette Holmqvist har fått sin projektanställning förlängd.

Webbdeckarna

Om webben på webben. Hur fungerar en browser? Vad är en gif? Hur söker man på Internet på ett effektivt sätt?

Det är inte helt enkelt att hänga med och förstå alla nya begrepp som Internet har medfört. För lärare är det inte heller någon lätt uppgift att utbilda de kommande generationerna i hur man använder Internet. Vi måste ta vara på intresset hos eleven och tidigt introducera ett kritiskt förhållningssätt till mediet Internet och dess innehåll. Men hur går denna diskussion till? Hur undervisar man om detta och hur förklarar man t ex vad källkritik är för ett barn?

Utbildningsradion har tagit ett första steg i jakten på att utbilda barn och ungdomar till kritiska Internetanvändare och kreativa multimedieproducenter.

Webbdeckarna är en interaktiv produktion på webben som på ett konkret och lustfyllt sätt låter elever upptäcka Internets för- och nackdelar.

Webbdeckarna erbjuder mellanstadielärare och deras elever att lära sig om hur man använder Internet. I den animerade deckarmiljön förklaras bl a grundläggande begrepp som har med Internet att göra, hur man söker på nätet, hur man kan skapa multimedialt och inte minst källkritik.

Mer info om Webbdeckarna hittar du på UR:s webbplats, <http://www.ur.se/webbdeckarna>

Länkskafferiet

De allra flesta känner säkert redan till Länkskafferiet. Men i samband med Webbdeckarna passar det bra med en liten påminnelse.

Länkskafferiet är en samling granskade länkar till informationskällor på Internet som främst passar barn i åldern 10 - 15 år. Länkskafferiet hittar du på följande adress: <http://www.lannskafferiet.skolverket.se>

Språkrum

Ett annat projekt som Skolverket driver och som berör skolbiblioteken är Språkrum. Det handlar om skolbiblioteket som ett pedagogiskt redskap i en kreativ språkmiljö. Ann Wiklund är projektanställd på Skolverket för att arbeta med detta och det kommer hon att göra även under nästa år.

Inom ramen för Språkrum pågår en rad olika projekt. Ett av dem är Helvetesgapet, som du kan läsa mer om i en annan notis på denna sida.

Helvetesgapet – ett brobygge i 2000-talet

GR Utbildning i Göteborg har av Skolverket fått i uppdrag att genomföra ett skolutvecklingsprojekt med fokus på skolbibliotek och kreativ språkmiljö.

Projektet vill ta vara på erfarenheter från skola i utveckling, samt bidra till ökad kunskap om hur klyftan mellan teori och praktik kan överbryggas. Själva gapet är vår utmaning.

Hur ska det överbryggas?

Vilken roll kan skolbiblioteket spela i skolans utveckling?

Projektet är ett samarbete mellan GR Utbildning (Adam Nilsson), Regionbibliotek Västra Götaland (Malin Koldenius), Pedagoger i Göteborg, Bibliotekshögskolan i Borås (Louise Limberg). Mer info hittar du på projektets webbplats:

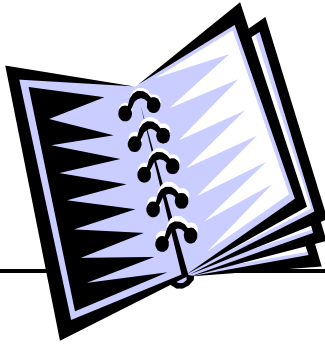
<http://www.helvetesgapet.to>

Vårens program

Redan nu kan du boka in den 26 april i din almanacka. Då har vi tänkt oss en heldag i Katrineholm. Där ska vi besöka Nävertorpsskolan, en 0-9 skola där man arbetar enligt portfoliomethoden och på försök slopar timplanen. Vi ska också få höra skolledare berätta om sin syn på skolutveckling och skolbiblioteksutveckling. I Katrineholm har det på skolledarnas initiativ skapats en central skolbibliotekarietjänst som skall utveckla skolbiblioteken i kommunen.

Vi har också funderingar på ett studiebesök på Barnängens världsbibliotek i Stockholm. Det är ett specialbibliotek för litteratur om tredje världen och det är öppet för allmänheten. För mer info:

<http://www.algonet.se/~bvb/> .

Kalendarium

---

19 september - 30 december, 2000	"Visst minns du Kitty, Biggles och Lotta?" Bokomslag till B. Wahlströms ungdomsböcker	Stockholm Kungliga Bibliotekets utställningssal i Annexet
13 november - 21 december, 2000	Nordiska barn och ungdomsböcker	Stockholm Svenska Barnboksinstitutet
18 november, 2000 - januari, 2001	Barnboksbilder	Uppsala Info: http://www.brorhjortshus.com http://www.uppsala.se/konstmuseum
2 januari - 28 februari, 2001	Svenska bilderböcker 1880-1950	Stockholm Svenska Barnboksinstitutet
2-4 februari, 2001	Nordisk barnboksmässa i Köpenhamn	Danmark Øksnehallen, Köpenhamn
10-14 februari, 2001	"ja takk begge deler", nordisk barne- og ungdomslitteraturkonferanse	Norge Stavanger
12 mars - 5 april, 2001	"Årgång -00" Bokprovning på SBI med utställning och analys av utgivningen år 2000	Stockholm Svenska Barnboksinstitutet
26 april	Studiedag om skolbiblioteksutveckling i Katrineholm	Katrineholm SkolbibliotekÖst
27 - 29 april, 2000	Bokfestivalen Bokmässa i Sollentuna, Tema Boken i framtiden	Sollentunamässan

Lästips om etik och Internet

Sandred, Jan "Etik och Internet - en kompass i cyberrymden", 1999, Argument förlag, Uppsala Publishing House

Boken diskuterar frågor om etik och moral, frihet och censur på nätet. Här finns många tips och vettiga tankar och den visar också på vilket ansvar vi har som vuxna att handleda våra elever.

Sandred, Jan "Knark, porr och nynazism - etik på Internet", KK- stiftelsens skriftserie 1998:3

Till vissa delar överensstämmer skriften med ovanstående bok men inte lika omfattande. Här diskuteras hur man kan använda Internets avigsidor som utgångspunkt för samtal med eleverna.

Beställes kostnadsfritt från KK-stiftelsen, <http://www.kks.se>

Truedsson, Lars "Internet på gott och ont", 2000, Liber förlag

En skrift som tar upp problems som kan uppstå vid Internetanvändning i skolor. Skriften utgör en kunskapsbas och öppnar en diskussion inför skolornas egen hantering av problemen. Boken har skickat i ett ex till alla skolor. Fler ex kostar 75 kr/styck och beställes från Liber, agneta.rapp@liber.se

Tips från Anette Holmqvist